

substitutie kan worden opgevat voor datgene wat onze cultuur onze vrouwen onthoudt, nl. het maximale aantal zwangerschappen, dat zij tot voor kort nog regelmatig wisten te bereiken.

5. Bij het stellen van de indicatie tot orale anticonceptie moet men de tot dusverre alleen nog maar hypothetische risico's afwegen tegen het voordeel, dat men met het voorschrijven ervan kan bereiken.

Vast staat dat orale anticonceptie een bescherming biedt tegen het intreden van zwangerschap, met een zekerheid die met geen enkele andere methode, behalve absolute onthouding of sterilisatie, bereikt kan worden. Hierover mag men niet te licht denken.

Nooit tevoren is de mensheid geconfronteerd met het probleem van een werkelijke overbevolking. In het verleden is een ongebreidelde voortplanting dikwijls de „zijden draad" geweest waaraan het voortbestaan van de mensheid hing. Voor het eerst zijn wij thans in een periode gekomen waarin het omgekeerde zich begint af te tekenen. Men kan twisten over de vraag of de huidige bevolkingsaanwas nog 50, 100 of 200 jaar zo kan doorgaan, maar dat binnen enkele eeuwen de huidige groei van de wereldbevolking tot een catastrofe móet leiden, zal toch zeker aan een mathematisch geschoold onderzoeker duidelijk moeten zijn.

De middelen die sommige regeringen menen te moeten hanteren om aan deze bedreiging het hoofd te bieden, zijn dermate ingrijpend en bedreigend, dat de hypothetische bezwaren van ovulatierepressoren onzes inziens niet opwegen tegen de allerminst hypothetische bezwaren van abortus provocatus en irreversibele ingrepen zoals sterilisatie.

Naast deze macrosociale overwegingen geldt, dat de ongewenste zwangerschap ook binnen het gezin tot indrukwekkende pathologische toestanden kan leiden. Men mag niet gering denken over de soms ongehoorde spanningen waaraan twee gezonde jonge mensen, die waarlijk niet alleen bevrediging van animale behoeften van elkaar verwachten, maar door werkelijke liefde voor elkaar bezielde zijn, blootgesteld staan in een maatschappij die een ongebreidelde voortplanting niet alleen veroordeelt, maar dikwijls ook volslagen onmogelijk maakt. Het opheffen van deze op de lange duur ondraaglijke spanningen is een uiterst reëel deel van de ovulatierepressoren, dat ruimschoots opweegt tegen de onrijpe, hypothetische bezwaren die door DEFARES met een onwaardige, want onwetenschappelijke stelligheid worden geponeerd.

6. Herhaaldelijk ben ik in de afgelopen weken geconfronteerd met jonge vrouwen die, verontrust door het rumoer om de pil, overgegaan zijn tot een minder betrouwbare vorm van anticonceptie, en die vertwijfeld om afbreken van de ontstane zwangerschap zijn komen vragen. De wanhoopsdaden van deze vrouwen, de onder uiterst ongunstige omstandigheden door hen verwachte kinderen, manen ons tot voorzichtigheid bij het doen van voorspellingen die hoogstens als een werkhypothese beschouwd zouden mogen worden.

7. Het enige levensbedreigende risico dat tot dusverre bij het gebruik van ovulatierepressoren met een zekerheid grenzende waarschijnlijkheid naar voren is gekomen, is een uiterst geringe, trombose-bevorderende werking, wederom overigens een verschijnsel dat eer een vergelijking met de zwangerschap dan met de postmenopauze oproept.

Bij een vrouw, die door haar maatschappelijke staat voortdurend de kans loopt zwanger te worden, moet dit risico echter niet afgewogen worden tegenover de kans die een even jonge vrouw heeft buiten de zwangerschap, maar tegen de kans die een even jonge vrouw heeft tijdens zwangerschap en kraambed. Het staat absoluut vast, dat de trombosekans

van deze laatste categorie vele malen hoger is. Het kan onder bepaalde omstandigheden zelfs geïndiceerd zijn, een vrouw die enige malen een trombose post partum heeft doorgemaakt, op orale anticonceptie te plaatsen, wanneer namelijk andere methoden van anticonceptie verworpen worden of reeds gebleken zijn te falen bij het betrokken echtpaar.

Samenvattend zou ik willen zeggen, dat niemand thans reeds bij machte is, de uitslag van het geweldige experiment met ovulatierepressoren te voorspellen. Had Prof. DEFARES hierop gewezen, had hij gewaarschuwd tegen de hier en daar te signaleren „fool's paradise"-stemming, „dat wij nu de seksualiteit geheel vrijgemaakt hebben uit eeuwenoude kluisters, en zelfbeheersing, ingetogenheid en respect voor uiterst waardevolle elementen in onze cultuur als obsoleet ter zijde geschoven kunnen worden", dan zou ik de eerste geweest zijn om hem bij te vallen. Nu hij met een onwetenschappelijke stelligheid gevaar poneert die in geen enkel opzicht door klinische ervaring gesteund worden, heeft hij een verantwoordelijkheid op zich genomen, die weinig bijzonderraadig is. Het is echter mogelijk dat de sterk verhevigde interesse voor de pro's en contra's van de behandeling met ovulatierepressoren een nieuwe stroomversnelling zal betekenen in de studie van dit immense vraagstuk, en dan zou er achteraf mogelijk nog reden tot dankbaarheid kunnen zijn.

Literatuur: DEFARES, J. G. (1967) De invloed van orale anticonceptiva op de vrouw. *Ned. T. Geneesk.* **III**, 1115.

Amsterdam, 1 augustus 1967

G. J. KLOOSTERMAN

PILULA GRATA

Als huisartsenvrouw ben ik zo vrij geweest de discussies naar aanleiding van het artikel van professor DEFARES te volgen. Als academica schaam ik mij over déze wijze van wetenschappelijk discussiëren!

Het heeft mij als vrouw vertrouwen ingeboezemd, dat vele wetenschapsmensen zich zo waakzaam bezighouden met de pil en haar bijwerkingen. Toch bekruipt mij bij deze én voorgaande discussies steeds de gedachte: „Over U, zonder U!"

Het is toch nog altijd de vrouw, die zwanger wordt. Hier geldt de uitspraak uit *The Journal of the Royal College of General Practitioners* (mei 1967, bl. 276) . . . „Oral contraceptives have presented a problem to society mainly because the decision to use them rests with the patient and not with the doctor."

Voor zover ik heb begrepen, ligt de verontrusting over eventuele nadelige invloeden van de pil ten aanzien van trombo-embolieën in de orde van 3 sterfgevallen per 100.000 vrouwen. (J. G. DEFARES in zijn antwoord op EVERSE, bl. 1335 van deze jaargang). Mijn vraag is: „Hoeveel sterfgevallen voorkomt de pil nu ze zoveel zwangerschappen verhindert?" Het door DEFARES aangegeven gevaar van 3 sterfgevallen ten 100.000 (*Lancet* 1967, *Brit. med. J.* 1967) moeten wij bv. stellen naast de maternale sterfte in Nederland in 1966 van 38 ten 100.000, d.w.z. haast 13 keer zoveel! (KLOOSTERMAN in dit *Tijdschrift* 1966, bl. 1810).

Het probleem van de bijwerkingen van de pil is onmogelijk los te maken uit het grote verband waarin het thuis hoort: de ontwikkeling van onze maatschappij als geheel. In *The Journal of the Royal College of General Practitioners* (mei 1967, bl. 276) vinden wij een frappant staattie:

ANNUAL RATES PER 1,000 WOMEN AGED 15-45 FOR CERTAIN DISEASES

All accidents, poisoning and violence	83.5
All road accidents attending hospital	10.0
Serious road accidents	1.0
Road accident deaths	0.06
Suicide	0.08
Pregnancy	42.5
Abortion	7.8
Psychoneuroses	75.7
Appendicitis	6.8
(En ter vergelijking:)	
Thrombo-embolic diseases in <i>male</i> aged 15-45	0.9

Op bl. 278 in de samenvatting zegt de schrijver . . . „it could be said that being pregnant or puerperal is associated with a quadrupling of the rate of thrombo-embolic disorders, and using an oral contraceptive with a doubling of the rate.”

Het feit, dat het toenemende verkeer steeds meer slachtoffers eist, verhindert niemand van ons er dagelijks aan deel te nemen en het grotere risico als vanzelfsprekend te aanvaarden.

Discussies over het mogelijk sneller verouderen van de vrouw door het gebruik van de pil zijn m.i. steriel, als ze niet uitgezet worden tegen alle voordelen die de pil biedt. Om het anders te zeggen: Misschien is er wel een grote groep vrouwen, die kiest vóór een evenwichtiger huwelijks- en gezinsleven zonder de soms verstikkende angst voor nog een zwangerschap, in ruil voor een aantal jaren van haar leven. Vanuit het oogpunt van de volksgezondheid is haar keuze voor onze maatschappij misschien wel de beste?

Rheden (Gld.) 13 juli 1967

M. BEKKERING-MERENS, soc. drs.

BERICHTEN

BUITENLAND

Wereldberichten

Resultaten met niertransplantaties. — Twee medewerkers van de urologische kliniek van de Freie Universität Berlin (directie Prof. W. BRÖSIG en Dr. R. NAGEL) bewerkten de literatuur van bovengenoemd onderwerp voor de *Wiener klinische Wochenschrift* (23 juni, bl. 515). Verscheidene door de schrijvers samengestelde tabellen zijn in de tekst opgenomen. (Het adres der schrijvers is Spandauer Damm 130, Berlijn 19.)

Afrika

Lambarene zonder Schweitzer. — Het ziekenhuis te Lambarene — een plaats met 4000 inwoners, gelegen in de vroegere Franse kolonie Gabon — wordt volgens de wilsbeschikking van ALBERT SCHWEITZER thans gedirigeerd door mevrouw RHENA SCHWEITZER ECKERT. De Zwitserse arts Dr. WALTER MUNTZ nam de geneeskundige leiding over. Van de toekomst van SCHWEITZERS stichting maakt men zich nog geen voorstelling. Intussen handhaaft zich het ritueel. Iedere avond wacht het personeel voor het avondmaal de komst der oude verpleegsters af „as they used to wait for the man whose vacant chair is a reminder of the spirit which drew most of them to Africa. The ancient upright black piano is silent. After supper Dr. MUNTZ reads short passages from French and German Bibles followed by a German prayer”. (*J. Amer. med. Ass.*, 5 juni, bl. 830).

Duitsland

Waarschuwing tegen „Impfmüdigkeit“. — De leider van de Kinderkliniek te Karlsruhe verheugt zich in de *Deutsche medizinische Wochenschrift* van 14 juli (bl. 1255) over

de lage poliomyelitiscijfers waarop de Bondsrepubliek kan wijzen. In de jaren 1964, 1965 en 1966 werden 51, 21 en 48 gevallen aangegeven. Maar men wake tegen „Impfmüdigkeit“. „Eine intensive Impfpropaganda zur Verbesserung der Impfquoten bei den heranwachsenden Jahrgängen ist dringend erforderlich.“ In hetzelfde nummer (bl. 1289) vindt men een communiqué van het Bundesgesundheitsministerium dat ietwat pessimistischer is getint op grond van enigszins andere cijfers. In het gehele jaar 1966 zouden volgens Bonn slechts 19 gevallen met verlammingen zijn aangegeven, doch reeds 15 gevallen in de eerste maanden van 1967. „Die jetzt erkrankten sind sämtlich Kinder und Jugendliche die trotz der vielfältigen Aufrufe und Hinweise nicht oder nicht ausreichend geimpft worden sind.“

Engeland

Rookgewoonten. — Het ministerie van Gezondheid deed een nieuw rapport over rokers verschijnen. Als een der uitkomsten noemde men het onderscheid tussen „dissonante” en „consonante rokers”. De dissonante groep is ten volle bekend met de „negative statements” en zou het roken gaarne afschaffen, maar de gewoonte is te sterk; de consonante groep, daarentegen, is het niet eens met negative statements maar schaft het roken af. „The wish to give up smoking, however, is allied to addiction to the habit.” (*Med. Offr.*, 14 juli, bl. 27).

Debat in het Lagerhuis over marihuana. — „Het Lagerhuis heeft op zijn laatste zittingsdag o.m. gesproken over het gebruik van de „soft drugs” en met name over marihuana, dat onder de wet op de gevaarlijke verdovende middelen van 1965 met heroïne over één kam wordt geschoren; het bezit of gebruik ervan is strafbaar met een gevangenisstraf van ten hoogste tien jaar of een boete van duizend pond. Er is hier de laatste tijd een campagne aan de gang om het gebruik van marihuana als zijnde minder schadelijk dan alcohol en niet-gewoontevormend, in particuliere woningen toelaatbaar te maken. Deze campagne vond tot dusver een culminatiepunt in een in *The Times* verschenen advertentie van een hele pagina waarin een zestigtal, meest linkse, intellectuelen (onder wie enkele artsen, twee parlementsleden, de schrijver GRAHAM GREENE en de BEATLES) een petitie in die geest publiceerden. Blijkens de opmerkingen van mejuffrouw ALICE BACON, onder-minister van het ministerie van binnenlandse zaken, blijft de regering vooralsnog stevig op het orthodoxe standpunt staan dat er in den regel wel degelijk verband tussen eerder marihuana-gebruik en latere verslaving aan heroïne bestaat. Mejuffrouw BACON vond het „volslagen krankzinnig” om zonder verdere informatie over de kwestie de bepalingen tegen marihuana te verslappen; bovendien was het middel geclassificeerd onder de internationale conventie over verdovende middelen van 1961. PAUL McCARTNEY (een van de BEATLES) had gezegd dat God in alles en overal was en dat hij zulks door het nemen van LSD had beseft. EPSTEIN, de manager van de BEATLES, had verklaard dat er een nieuwe stemming in het land was en dat dit veroorzaakt was door het gebruik van de hallucinerende middelen; hij was het daar volkomen mee eens”. (*N.R.C.*, 29 juli 1967).

Israël

Tweede medische school. — Te Tel Aviv wordt een tweede medische school gesticht om te voorzien in Israëls dringende behoefte aan meer geneeskundige hulp. Het klinische onderwijs begon reeds 1 november 1964 met 30 vierde